

DERLEME MAKALE (Review Article)

¹Gözde Bursalıgil Norcross
Orcid: 0000-0002-3280-552X

¹Dr. Öğr. Üyesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye

Sorumlu Yazar (Corresponding Author):

Gözde BURSALIGİL NORCROSS
gozde.bursaligil@msgsu.edu.tr

Anahtar Kelimeler:

İleri dönüşüm, Sıfır Atık Tasarım, Sürdürülebilir Moda, Giysi Tasarım Yöntemleri, Yaratıcı Yeniden Kullanım

Keywords:

Upcycling, Zero Waste Design, Sustainable Fashion, Clothing Design Methods, Creative Reuse

Giysi Tasarımında İleri Dönüşüm Tasarım Yöntemleri

Upcycling Design Methods in Clothing Design

DOI: 10.54976/tjfdm.1719160

Alınış Tarihi (Received): 13.06.2025

Kabul Tarihi (Accepted): 28.09.2025

ÖZ

Sürdürülebilir moda paradigmasının artan önemi, bu alanda giderek büyüyen bir araştırma ve uygulama literatürünü teşvik etmiştir. Konuya ilişkin kavramlar gelişmekte; giysi tasarımında sürdürülebilirlik eğilimleri, farklı yaklaşımlar doğrultusunda çeşitlenerek artış göstermektedir. Bu çerçevede gerçekleştirilen araştırmalar, alana duyulan ilgiyi artırmakta ve merak uyandırmaktadır. Sürdürülebilir moda kapsamında sıfır atık giysi tasarımı alanında öne çıkan yaklaşımlardan biri de ileri dönüşümdür. Kullanım sonrası sıfır atık yöntemi kategorisinde değerlendirilen ileri dönüşüm yaklaşımı; akademisyenler, tasarımcılar ve markalar tarafından benimsenip uygulandıkça hem yönetsel olarak gelişmekte hem de kullanım alanı genişlemektedir. Giysi tasarımı bağlamında ileri dönüşüm, kaynakların yeniden değerlendirilmesi, yaratıcı potansiyelin ortaya çıkarılması ve özgün tasarım yaklaşımlarının geliştirilmesi açısından önemli katkılar sunmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar, kullanılan yöntemlerin çeşitlenmesiyle birlikte yeni araştırmalar için de temel oluşturur hâle gelmektedir. İleri dönüşüm temelli giysi tasarımı çalışmalarının içerik ve kapsamının anlaşılması; kullanılan yöntemlerin belirlenmesi, gelecekteki çalışmalarda bu yöntemlerin uygulanabilirliği açısından büyük potansiyel taşımaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, ileri dönüşüm giysi tasarımında kullanılan ve kullanılabilecek yöntemlerin, önerilen sınıflandırmalar aracılığıyla belirlenmesidir. Bu amaçla literatür taraması yöntemi kullanılarak, veri analizi ve amaçlı örnekleme yapılarak giysi tasarımı alanında ileri dönüşümün hangi yöntemlerle gerçekleştirildiği analiz edilmiştir. Bu çalışma, ileri dönüşüm giysi tasarımında kullanılan farklı tasarım yöntemlerinin tanımlanması ve sınıflandırılması açılarından önem taşımaktadır.

ABSTRACT

The increasing significance of the sustainable fashion paradigm has stimulated a growing body of research and practical applications in the field. The conceptual framework surrounding sustainability continues to evolve, and trends in sustainable clothing design are diversifying through various approaches. Research conducted within this scope not only increases interest in the field but also draws significant attention. One of the prominent approaches within zero-waste clothing design, which is a part of sustainable fashion, is upcycling. Classified under post-consumer zero-waste methods, the upcycling approach is increasingly adopted by academics, designers, and brands, which in turn contributes to its methodological development and expands its areas of application. In the context of clothing design, upcycling plays a critical role in the reuse of resources, the expression of creative potential, and the development of original design strategies. As the methods employed in this area become more diverse, they also begin to form a foundation for future research. Understanding the content and scope of upcycled clothing design studies, as well as identifying the methods used, holds great potential for informing future work in this field. Accordingly, the aim of this study is to identify the methods currently used or potentially applicable in upcycled clothing design, through proposed classifications found in the literature. For this purpose, a literature review was conducted, and through data analysis and purposeful selection of examples the methods by which upcycling is implemented in the field of clothing design were analyzed. This study is significant in terms of identifying and classifying the different design methods used in upcycled clothing design.

Kaynak gösterimi: Bursalıgil Norcross, G. (2025). Giysi tasarımında ileri dönüşüm tasarım yöntemleri. *Turkish Journal of Fashion Design and Management*, 7(2): 235-260, <https://doi.org/10.54976/tjfdm.1719160>

How to cite: Bursalıgil Norcross, G. (2025). Upcycling design methods in clothing design. *Turkish Journal of Fashion Design and Management*, 7(2): 235-260, <https://doi.org/10.54976/tjfdm.1719160>

Giriş

Giyim ürünlerinin çeşitlenmesi ve erişilebilirliğinin artması, belirsizlik karşısında duygu düzenleme amacıyla ortaya çıkan alışveriş terapisi (retail therapy) ve kıyamet harcamacılığı (doom spending) gibi eğilimlerle birlikte satın alma davranışlarını artırmaktadır. Küresel giyim üretimi 2000-2015 yılları arasında iki katına çıkmıştır, her yıl dünya genelinde 80 ila 100 milyar yeni giyim ürünü üretilmekte ve 92 milyon ton tekstil atığı oluşmaktadır (Ruiz, 2024). Von Busch (2017), kumaş atıklarının ne yapıldığına dair insanların çoğunluğunun herhangi bir fikri olmadığını, bu atıkların bir kısmının yeniden kullanıldığını bir kısmının geri dönüşüme girdiğini, çoğunluğunun ise çöp sahalarına atıldığını veya yakıldığını belirtmektedir. Giysi üretilmek üzere kullanılan malzemelerin ve elyafların %87'si yakılmakta veya çöp sahalarında son bulmakta, atılan tekstil ürünlerinin %20'si toplanmakta ve sadece %1'i yeni giysi olmak üzere dönüştürülmektedir (Ruiz, 2024). Giysilerin dönüştürülerek yeniden yaşam döngüsüne dahil edilmelerindeki istatistiki oranlar çok düşük görünmektedir.

Giysilerin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi üzerine Fletcher (2008), giysilerin yeniden kullanımının (reusing), tamir edilmesinin (repairing) ve yeniden değerlendirilmesinin (reconditioning) en sürdürülebilir tercihler olduğuna değinmiştir. Tezel ve Yıldız (2020) sürdürülebilir atık yönetiminde önceliğin atık oluşumunun önüne geçilmesi ve atığın ortadan kaldırılması gereken bir madde değil geri kazanılması gereken bir kaynak olarak görülmesi olduğunu, amacın atıkların fayda sağlayacak şekilde tekrar kullanıma kazandırılması olduğunu belirtmektedir. 3R: Reduce, Reuse, Recycle (Azalt, Tekrar Kullan, Dönüştür) prensibi, günümüzde giyim endüstrisinde sürdürülebilir uygulamaların ana fikrini oluşturmaktadır (Türkmen, 2009). Dönüştürme; geri dönüşüm, ileri dönüşüm ve aşağı dönüşüm şeklinde gerçekleşebilmektedir. Tekstil sektöründe sürdürülebilirlik bağlamında geri dönüşüm işlemi (recycling), kullanılmış ürünlerin modifiye edilerek yeni bir görünüm veya işlev kazandırılmasından (repurposing) farklı olup, tekstil atıklarının tekrar işlenerek yeni malzemeye dönüştürülmesi anlamına gelmektedir (Türkmen ve Çırakoğlu, 2019). Bugün kullanımda olan geri dönüşüm uygulamalarının çoğuna esasen recycling değil downcycling denebilir çünkü her dönüştürme işlemi sonunda materyalin kalitesi azalmaktadır (Türkmen, 2009). İleri dönüşüm ise ürün kalitesini yüksek tutmayı amaçlar, hatta malzemenin değerini tasarım aracılığı ile artırmak anlamına gelmektedir (Niinimäki, 2013), istenmeyen öğeleri veya atık malzemeleri eşit veya çok daha iyi kalitede bir şeye dönüştürme veya tasarlama sürecidir (Brown, 2010). İleri dönüşüm ile yeniden tasarlama süreci bir giysinin tamamen sökülüp yeniden inşa edilmesini içeren daha zahmetli süreçlerden, süslemeler eklemek gibi minimal değişiklikleri içerebilmektedir (Janigo ve Wu, 2015). Giysi tasarımında ileri dönüşümü mümkün kılan ürünler; üretim atıkları (pastal atıkları, üretimde kullanılmayan malzemeler, defolu kumaşlar vb.), kullanıcı öncesi atıklar (satılmayan veya kullanılmayan ürünler, iade

ürünler, defolu ürünler vb.) ve kullanıcı sonrası atıklar (kullanım sonrası atılan veya bağışlanan ürünler) olarak sınıflandırılabilir.

Bu çalışmada daha önce Fletcher (2008), Von Busch (2008), Türkmen (2009), Brown (2010), Gürcüm ve Yüksel (2011), Niinimäki (2013), Ainamo (2014), Türkmen (2014), Janigo ve Wu (2015), Kipöz (2015), Child (2016), Oh vd. (2016), Ayanoğlu ve Ağaç (2017), Can ve Ayvaz (2017), Han vd. (2017), Yıldırım (2017), Cuc ve Tripa (2018), Yücel ve Tiber (2018), Chao (2019), Dares (2019), Koch (2019), Türkmen ve Soyak Çırakoğlu (2019), Marquesa vd. (2019), Kipöz (2020), Paralı (2020), Sung vd. (2020), Aus vd. (2021), Kamble ve Behera (2021), Şenol (2021), Bigolin vd. (2022), Erol, (2022), Ertan (2022), Leshchyshyn vd. (2022), Eum ve Oh (2023), Tomer vd. (2023), Burns (2024), Cassar (2024), Cassar (2024), Er Bıyıklı vd. (2024), Gürsoy ve Sünter Eroğlu (2024), Huigyeong ve Jungsun (2024), Moon vd. (2024), Na vd. (2024), Odabaşı (2024), Özkan Kuş ve Erben (2024), Santiago vd. (2024), Franzo ve Salome (2025) tarafından yapılmış tekstil ve moda tasarımı alanında ileri dönüşüm ile ilgili çalışmalardan yola çıkılmıştır. Çalışmada giysi tasarımında ileri dönüşüm alanında literatürde yer alan örnekler ve ileri dönüşüm giysi tasarımı markalarının tasarım örnekleri doğrultusunda ileri dönüşüm giysi tasarımında kullanılan tasarım yöntemlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Çalışmanın amacı ileri dönüşüm giysi tasarlamak için yola çıkıldığında kullanılabilecek tasarım yöntemlerinde uygulanarak sonuçları görülmüş var olan seçeneklerin neler olduğunun belirlenmesidir. İleri dönüşüm giysi tasarımı alanında kullanılan terminolojide ve tasarım yöntemlerinin ifade edilmesinde farklılıklar olduğu tespit edilmiş ve ileri dönüşüm giysi tasarımı markalarından örnekler verilerek tasarım yöntemleri öneri sınıflandırmalar ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

Giysi Tasarımında İleri dönüşüm

Giysi tasarımında ileri dönüşüm; kullanılmayan tekstil ürünlerinin yaşam döngüsünü sürdürülebilmek ve çöp sahalarına daha az atık göndererek tekstil atık miktarındaki artışın olumsuz çevresel etkilerini azaltabilmek için üzerinde çalışılmaya devam edilen ve sürdürülebilirlik çalışmaları kapsamında değerlendirilen bir alandır. İleri dönüşüm, atık malzemelerin tasarlamak için kullanılması ve daha değerli ürünler oluşturulması ile malzemelerin daha uzun süre kullanımda tutulduğu giysi üretimine uygulanabilen mevcut bir stratejidir (Han vd., 2017). İleri dönüşüm giysi tasarımında, atık veya kullanılmış tekstil ürünlerini yeniden değerlendirilerek, yeni ve özgün giysilere dönüştürebilmek amaçlanmaktadır. İleri dönüşüm; ikinci el giysilerin tasarım yoluyla yeni bir değer kazanmalarını ve yine ömürlerinin uzatılmalarını amaç edindiğinden belirli bir noktada yavaş moda ile ortak bir anlayışı paylaşmaktadır (Yıldırım, 2017). Picnicwear markası kurucusu Dani Des Roches, en sürdürülebilir ürünün hali hazırda

gardırobunuzda olan giysi olduğunu, ikinci en sürdürülebilir olanın ise var olan malzemelerden tasarlanan ürün olduğunu belirtmektedir (Picnicwear, 2025).

İleri dönüşüm alanında tasarım yapan markalar hem sürdürülebilirliği hem de tasarım aracılığı ile özgün ifade alanları oluşturmayı ön planda tutmaktadır. Bu alanda giysi tasarımı yapan markaların tasarımlarında öne çıkan tasarım unsurları bulunmaktadır. Markanın kurucusu ve /veya tasarımcısı tarafından tercih edilen bir tasarım yöntemi yıllar içerisinde kullanımına devam edilerek markanın imzası haline gelebilmektedir. Elde edilen yeni ürünler ve yeni tasarım yöntemlerinin denenmesi ile farklı tasarım yöntemlerinin kullanılması da söz konusudur. Zamanla markaların tasarım yöntemlerinde değişimler olsa da kullanılan yöntemlerde ve terminolojide benzerlikler görülmektedir. İleri dönüşümün yaygınlaşmasıyla yeni kavramlar ortaya çıkmakta, İngilizce'den Türkçe'ye aktarımda ise farklı kullanımlar ve değişimler olabilmektedir. Moda tasarımı alanında ileri dönüşüm ile ilgili yapılan çalışmalarda ve ileri dönüşüm giysi tasarımı markalarının web sitelerinde yer alan marka tanıtım açıklamalarında yeniden kullanım (reusing), tamir etme (repairing), yeniden değerlendirme (reconditioning), yeniden işlevlendirme (repurposing), geri kazanım (reclaimed), ikinci el (ikinci el) ve sevilerek kullanılmış (pre-loved) terimleri ile karşılaşılmaktadır. Örneğin Yıldırım (2017) ileri dönüşüm için; atık durumuna düşmüş bir ürünün yeni bir işlemle değer kazandırılarak yeniden kullanıma girmesi denmesinin, sözcüğün kaynağına sadık bir çeviri olsa da kavram olarak geri kazanım denilmesinin daha doğru bir kullanım olduğuna değinmiş, ileri dönüşümde geri kazanım ifadesinin kullanılmasına dikkat çekmiştir. Geri kazanım (reclaimed) ileri dönüşüm giysi tasarımı markalarının tanıtım açıklamalarında da sıklıkla karşılaşılan bir ifadedir. İleri dönüşüm giysi tasarımı markalarında kullanımı yaygınlaşmakta olan bir diğer kelime olan pre-loved kelimesi Tureng (2025) İngilizce-Türkçe sözlüğünde ikinci el/kullanılmış olarak Türkçe'ye çevrilmiştir. Cambridge Dictionary'de (2025) yeni olmayan, kullanılmış fakat özellikle bir şey satarken ikinci el kelimesini kullanılmaktan kaçınmak için kullanılmaktadır şeklinde tanımlanmıştır. Collins Dictionary'de (2025); satıcılar bu kelimeyi satılan parçaları daha çekici kılmak için kullanılmaktadır şeklinde tanımlanmaktadır. Pre-loved kelimesi için Türkçe'de ikinci el/kullanılmış dışında bir çeviri ile henüz karşılaşılmamakta, Önceden sevilmiş, sevilerek kullanılmış ifadeleri olası karşılıklar olarak görülmektedir. Bu çalışma kapsamında pre-loved kelimesi için “sevilerek kullanılmış” ifadesi önerilmektedir. Akademik çalışmalarda ve ileri dönüşüm giysi tasarımı markalarının tanıtım açıklamalarında görüldüğü üzere alan ile ilgili çalışmaların sayısı artmaya devam ettikçe ileri dönüşüm ile ilgili terminolojinin de geliştiği görülmektedir.

Moda endüstrisinde tekstil atıklarının yeniden kullanılması üzerine çalışmalar yapmış ve/veya aktif olarak yapmakta olan öncü tasarımcılardan ve markalardan bazıları; Orsola de Castro, Reclaim To Wear, Eileen Fisher, Alabama Chanin, Türkiye'den Gönül Paksoy olarak öne çıkmaktadır. Orsola de Castro 1997 yılında “From somewhere” ile moda endüstrisinde tekstil atıklarının yeniden kullanılması üzerine çalışmalar yapan öncü

markalardan olmuştur. Orsola de Castro 2011 yılında Filippo Ricci ile tasarımcıları, üreticileri ve dağıtıcıları dönüşüm projelerinde bir araya getirmek amacıyla Reclaim To Wear markasını kurmuştur. Reclaim To Wear, Topshop markası ile işbirliği yaparak, markanın üretim fazlası ürünlerini ve ölü stok kumaşlarını kullanarak 2012-2014 yılları arasında ileri dönüşüm kapsül giysi koleksiyonları oluşturmuştur. “Topshop’s Reclaim To Wear” isimli işbirliği alan ile ilgili önemli bir örnek olmuştur. 2013 Yaz koleksiyonunda yer alan tasarımlarda iki veya daha fazla farklı ürünün birleştirilerek yeni bir ürün oluşturulduğu gömlek, bluz, elbise ve etek tasarım örnekleri bulunmaktadır. Natalie Chanin tarafından kurulan Alabama Chanin markası, yirmi yıldır el işçiliği geleneğini koruyarak yerel ve etik üretimi olabilecek en yüksek kalite standartları ile sağlamaya çalışan, sürdürülebilir tasarım yaklaşımını benimsemiş bir markadır. “Çoğunlukla yüzde yüz pamuklu geri dönüştürülmüş tişörtleri temel olarak kullanan Alabama Chanin, ikinci el tişörtlerin mütevazî kökenleriyle çok az ortak noktası olan, yoğun çalışma gerektiren özel parçalar üretmektedir” (Brown, 2010, s. 14). Markada teyel, sürfile, zincir dikişi gibi temel el dikişleri ile applike tekniği kullanılarak yoğun işçilik gerektiren tasarımlar oluşturulmaktadır. Goodone markası Nin Castle ve Phobe Emerson tarafından 2006 yılında İngiltere’de sürdürülebilir ve ileri dönüşüm giysi tasarımı alanında kurulan bir markadır. Markada kullanıcı öncesi ve kullanıcı sonrası tekstil atıkları kullanılarak ileri dönüşüm giysi tasarımları oluşturulmuştur. Ağırlıklı olarak örme kumaşlar kullanılmış, çeşitli kumaşların birleştirilmesi ile ileri dönüşüm giysiler tasarlanmıştır. Eileen Fisher Renew markası; “giysilerin yaşam döngüsünü uzatabilmek için kaliteli parçalar almaya başlayarak giyebildiğiniz kadar giyin ve onlarla işiniz bittiğinde de başka birine verin” felsefesi ile oluşturulmuştur. Markadan satın alınan ürünler durumları ne olursa olsun geri getirildiğinde her bir parça için sembolik bir ödeme yapılmakta, iyi durumda olanlar yeniden satılırken, geri kalanlar geri dönüştürülmekte veya kişiselleştirilmiş bir keçe tekniği ile özgün sanatsal çalışmalara dönüştürülerek kullanılmaktadır.

Türkiye’den çalışmaları ile bu alanda öncü tasarımcılardan olan Gönül Paksoy, oldukça eski ve değerli tekstil malzemelerini biriktirerek ve kendine özgü ara tonlarda kök boyalar ile renklendirerek, malzemeleri ziyan etmeden, tekrar etmeyen giysi tasarımları oluşturması ile tanınan bir tasarımcıdır. Gönül Paksoy, 1989 yılından itibaren İstanbul Nişantaşı’ndaki atölyesinde giysi tasarımına odaklanarak, eski kumaşları, dokuları ve boyaları dönüştürerek sanat eseri niteliğinde biricik tasarımlar üretmektedir (Kipöz, 2020).

İleri dönüşüm giysi tasarımında, markalar mevcut ürünlerin kullanım ömrünü uzatmayı amaçlayan sistemler geliştirmektedir. Örneğin; Outerknown markası, ürünlerinin bir ömür boyunca atılmadan kullanılabilir olmasını hedefleyen 2021 yılında web sitelerinde oluşturdukları bir platform ile daha önce markadan alınan ürünlerin satılabilmesini ve başkaları tarafından yeniden alınabilmesini sağlayan bir sistem oluşturmuştur. Gaala markası ön sipariş alınarak üretilen tasarım ürünleri ile çevreye duyarlı ve ileri dönüşüm malzemeler kullanarak giysi tasarımı yapmayı hedefleyen bir yavaş moda markası olarak

kendilerini tanımlamaktadır. Giysi tasarımı alanında ileri dönüşüm ile giysi ve tekstil ürünlerinin kullanımda kalmasını sağlamak amacıyla oluşturulan sistemler ve uygulanan giysi tasarım yöntemleri ile seçeneklerin geliştiği ve yaygınlaştığı görülmektedir.

Yöntem

Çalışmada, ileri dönüşüm giysi tasarımında kullanılan yöntemleri belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemleri kapsamında literatür taraması ve veri analizi yapılmıştır. Uygulanan yöntemsel adımlar literatür taraması, veri derleme, öneri sınıflandırma ve amaçlı örneklemeden oluşmaktadır. Literatür taraması; “Upcycle”, “fashion design”, “ileri dönüşüm” ve “giysi tasarımı” anahtar kelimeleriyle, Taylor & Francis, Springer Link, Web of Science, Dergipark ve Google Scholar veri tabanlarında yapılmıştır. Veri Derleme ve sınıflandırma için literatürdeki ileri dönüşüm odaklı çalışmalar incelenmiş çalışmalarda yer verilen tasarım örnekleri ve kullanılan yöntemler analiz edilmiştir. Çalışmalardaki kavram farklılıkları ve sınıflandırma eksiklikleri göz önünde bulundurularak öneri sınıflandırmalar oluşturulmuştur. Giysi tasarımı alanında öne çıkan 38 ileri dönüşüm moda markası belirlenmiş, bu markalara ait tasarımlar yöntemsel temsil gücü açısından incelenerek öneri sınıflandırmalarda 10 markadan seçilmiş 10 tasarım örneğine yer verilmiştir.

Giysi tasarımı alanındaki güncel ileri dönüşüm moda markalarına ulaşmak için arama motoru google.com’da upcycled fashion brands, upcycling fashion brands, upcycled fashion clothing brands başlıkları ile arama yapılmıştır. Yapılan aramada; Re/Done, Beyond Retro, Outerknown, RubyMoon Gym To Swim, Wolven, Everlane, Psychic Outlaw, Alternative Apparel, Alabama Chanin, Zero Waste Daniel, Fanfare Label, Preloved, Tentree, 1/Off, Loti, The Upcycling Revolution, American Recycled Clothing, Patagonia, Antiform Ltd., Eileen Fisher Renew, Broken Ghost Clothing, Christy Dawn, Selina Sanders, Organic Basics, Urban Outfitters, Anekdot, 4kinship, Proche, Hotel Vetements, E.L.V Denim, Marine Serre, Rentravage, Goat Vintage, Frankie Collective, Noorism, OhSevenDays, Picnicwear, Gaala markaları olmak üzere 38 marka belirlenmiştir. Bu markalara ait tasarım örnekleri giysi tasarımı alanında tasarım sürecinde kullanılan ileri dönüşüm yöntemleri açısından incelenmiştir. Giysi tasarımında uygulanan ileri dönüşüm yöntemlerini belirlemek amacıyla yapılan literatür taraması sonucunda incelenen çalışmalar içerisinde bazı çalışmalarda önerilen veya uygulanan tasarım yöntemleri açık bir şekilde tanımlanırken bazı çalışmalarda genel tanımlamalar yapıldığı görülmüştür. Bu incelemeye dayanarak tanımlanan yöntemler belirlenmeye çalışılmıştır.

Giysi tasarımı alanında ileri dönüşüm odaklı çalışmalar incelendiğinde Ainamo (2014) çalışmasında, tekstil ve moda tasarımında, akıllı ürünler ve ileri dönüşüm yaklaşımlarının sürdürülebilirlik ve işlevsellik boyutlarıyla sektöre nasıl yenilikçi katkılar sunduğunun ele alındığı, çalışmada ileri dönüşüm tasarım yöntemi olarak yapı söküm’e (deconstruction)

değindiği tespit edilmiştir. Aus vd. (2021) çalışmalarında, giyim üretim süreçlerinde oluşan tekstil atıklarının ileri dönüşüm yöntemiyle tekrar değerlendirilebileceğini ve böylece çevresel etkilerin azaltılabileceğine değinmiştir. Atıkların %50-80'inin yeniden kullanılabileceği ve bunun için üretici-tasarımcı işbirliğinin önemi vurgulanmıştır. Çalışmada paylaşılan yöntem kırkyama olmuştur. Ayanoglu ve Ağaç (2017) çalışmalarında, sürdürülebilir moda kavramına yönelik tasarım fikirleri malzeme odaklı tasarım, kalıp odaklı tasarım ve modüler tasarım başlıkları altında değerlendirilmiştir. Malzeme odaklı tasarım başlığı altında kırkyama ve aplike teknikleri önerilmiştir. Bigolin vd. (2022) çalışmalarında, atık malzemelerin yeniden değerlendirilmesi ve anlamlandırılmasına odaklanarak moda pratiğinde ileri dönüşüm yöntemlerini geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada moda ve tekstil sektörlerinden toplanan ikinci el malzemelerle üç ana ileri dönüşüm yaklaşımı test edilmiş, bu yaklaşımlar tasarım ve eğitimde kullanılmak üzere önerilmiştir. Çalışmada, malzemelerin özelliklerini ve potansiyellerini anlamaya yönelik deneysel uygulamalar yapılmış, “Malzeme Envanterleri” ile “Giysi Ontolojileri” gibi kavramlar geliştirilmiş, farklı ürünlerin bir araya getirildiklerinde oluşturdukları potansiyel incelenmiştir. Burns (2024), sürdürülebilir moda tasarımı pratiğinde 2. sınıf tekstil ve moda tasarımı lisans öğrencileri için pedagojik bir yaklaşım incelemiş, oluşturulan öğrenci grupları ile toplanan eski, hasarlı ve istenmeyen siyah giysiler siyah kısa elbise olarak ileri dönüştürülmüştür. Kullanılan bluz, pantolon, şal gibi giysi elemanları önce kumaş manipülasyonu yöntemi kullanılarak yeniden değerlendirilmiş sonra oluşturulan yüzeyler giysi olarak tekrar tasarlanmıştır. Cassar (2024) çalışmasında, ileri dönüşüm süreçlerinde ortaya çıkan küçük ölçekli atıkların (proses döküntüsü) genellikle göz ardı edilen potansiyelini yeniden değerlendirerek “bakım” ve “değer” gibi kavramlarla ilişkilendirmiştir. Çalışmasında yapısöküm, kırkyama ve işleme yöntem önerileri olarak yer almaktadır. Cassar (2024) drapaj yöntemini kullandığı diğer bir çalışmada, otoetnografik belgeleme ile ileri dönüşüm yöntemlerini geleneksel doğrusal tasarım süreçleriyle karşılaştırmış, yeniden kullanımın malzeme odaklı bakış açısını merkeze alarak, ileri dönüşüm bir malzemenin geçmişiyse -insan izleri, zamansallık, parçalanma ve yaşlanma belirtileri dahil- nasıl aktif olarak etkileşime girdiğini ortaya koymuştur. Dares (2019) tasarım yöntemi olarak aplike ve boyamanın yer aldığı bir çalışmada, Kanada'daki moda tasarımcılarının ileri dönüşüm pratiğine ilişkin başarılarını, karşılaştıkları zorlukları ve çözüm stratejilerini analiz etmiştir. Er Bıyıklı vd. (2024) kalıp deformasyonu ve dikiş işlemleri ve benzeri yöntemlerle ileri dönüşümün sağlandığı bir çalışmalarında, Yargıcı markasının “Re-Love” ileri dönüşüm koleksiyonunu tanıtırken, kolektif iş birliği ve sürdürülebilirlik kapsamında nasıl bir yaklaşım sergilendiğini anlatmışlardır. Erol (2022) çalışmasında, deri kesim atıkları kullanarak ticari kullanım hedefi öncelikli olmadan oluşturulmuş ileri dönüşüm giysi tasarımı önerilerinde bulunmuştur. Çalışmadaki ileri dönüşüm giysi tasarım uygulamalarında önce atık deriler kesilerek ip haline getirilmiş, elde edilen iplerin tığ ile farklı örgü tekniklerinde örülerek yüzey oluşturulması yöntem olarak kullanılmıştır. Eum

ve Oh (2023) çalışmalarında, Marine Serre markasının ileri dönüşüm tasarım uygulamalarını analiz ederek, ileri dönüşüm moda tasarımının temel özellikleri ve değerlerini ortaya koymuşlardır. Tasarım analizlerinde eski ürünlerin yeni ürünlere dönüştürülmesine, çeşitli malzemelerin karıştırılıp eşleştirilmesine, patchwork ve kolaj kullanımına yer verilmiştir. Franzo ve Salome (2025) çalışmalarında, tekstil hackleme pratiği, moda atıklarını dönüştürerek sürdürülebilirliği teşvik eden ve insan merkezli tasarımı sorgulayan politik bir tasarım yaklaşımı olarak iki farklı perspektifi analiz etmişlerdir. Gürsoy ve Sünter Eroğlu (2024) çalışmalarında, 4 adet hatalı/yıpranmış denim ürünü, kesim, söküm, dikim işlemleri kullanarak atık kumaşlar, el işi pul detaylı ve baskılı kumaş gibi aksesuarlar eklemeleri ile yeniden tasarlamışlardır. Han vd. (2017) çalışmalarında, İngiltere’de ileri dönüşüm moda tasarımının geliştirilmesine yönelik konvansiyonel ve ileri dönüşüm giysi tasarım süreçleri karşılaştırmış; ileri dönüşümde malzeme temininin kolaylığı, tasarımın mevcut malzemelerle şekillenmesi, kırkyama tekniğinin gerekliliği, ileri dönüşümün çevresel, ekonomik ve eğitimsel faydalar sunduğunu ortaya koymuşlardır. Huigyeong ve Jungsun (2024) atık giysilerin yapı sökümüne ve yeniden birleştirilmesine yer verdikleri çalışmalarında, atık malzeme yapı sökümü ve geri dönüştürülmüş giysiler kullanılarak oluşturulan giysi tasarımında farklı ifade biçimleri ve çevresel sorumlulukları ele almışlardır. Janigo ve Wu (2015) çalışmalarında, kullanılmış giysilerin sürdürülebilir moda kapsamında yeniden tasarlanması ve bu sürecin potansiyel bir iş fırsatı olarak değerlendirilmesi ele almışlardır. Marquesa vd. (2019) uçak koltuk kumaşları ve emniyet kemerlerinden uzun ceket tasarladıkları, atık tekstil malzemesi kullanılarak konvansiyonel doğrusal tasarım sürecinin yer aldığı çalışmalarında, döngüsel ekonomi ilkeleri doğrultusunda havayolu atıklarından elde edilen tekstil malzemeleriyle gerçekleştirilen bir ileri dönüşüm giysi tasarımı yarışması üzerinden, yaratıcı tasarım süreçlerinin sürdürülebilir moda üretimine katkısını incelemişlerdir. Moon vd. (2024), ileri dönüşüm giysi tasarımının temel yöntemlerini Christopher Nemes’in tasarımları üzerinden inceledikleri ve tasarım yöntemi olarak yapı sökümü (deconstruction) ele aldıkları 4 adet ileri dönüşüm giysisi tasarımı oluşturmuşlardır. Na vd. (2024), yapı sökümü ele aldıkları çalışmalarında, Maison Margiela’nın 2018-2021 yılları arasındaki koleksiyonlarından seçilmiş 16 çalışması Panofsky’nin üç aşamalı ikonoloji yöntemiyle analiz ederek, ileri dönüşüm ve yeniden yapılandırılmış modanın anlamı ve sembolik değerlerini ortaya koymuşlardır. Oh vd. (2016), çalışmalarında, ileri dönüşüm çalışan moda markalarının ve tasarımcıların kullandıkları yöntemlerini analiz örnekler üzerinden yöntemleri dekonstrüksiyon ve yeniden düzenleme, görünüm değişikliği, montaj/kolaj, yamalama (kırkyama/kapitone), ekleme (boncuk, şerit, biye), kesme, katlama (pike, büzgü, bağlama, örme, dokuma) yöntemlerine göre sınıflandırmışlardır. Özkan Kuş ve Erben (2024) çalışmalarında, modası geçmiş veya yıpranma sebebi ile kullanılmayan denim giysileri, yeniden yapım yöntemini kullanarak tekstil atıklarını azaltma amacıyla, yeni tasarım önerilerine dönüştürmüştür. Paralı (2020) çalışmasında, Gary Harvey, Lamine Kouyate, Maison

Margiela örnekleri üzerinden ileri dönüşüm uygulanan couture tasarım örneklerine yer vermiş, Alabama Chanin, Goodone ve Junky Styling marka örneklerine değinmiş, yeniden yapılandırma, drapaj, iğneli keçe tekniği ile süsleme, makreme örme tekniği kullanılmış 4 adet deneysel çalışma paylaşmışlardır. Santiago vd. (2024) çalışmalarında, kullanılmış denim pantolonların ileri dönüşüm yoluyla şık bir üst giysiye dönüştürülmesini ele almışlardır. Şenol (2021) çalışmasında, ileri dönüşüm tekniği olarak yeniden yapım (rekonstrüksiyon) yöntemi ile denim hazır giyim atıklarını kullanarak 5 adet giyilebilir ürün tasarımı gerçekleştirmiştir. Tomer vd. (2023), Haryana eyaletinin Hisar bölgesinde, atık denim kumaşların ileri dönüşüm potansiyelini araştırmak amacıyla otuz uzman katılımcı ile birlikte uzmanların da görüşleri doğrultusunda pens, pile, nakış, kırkyama, el boyama ve tığ işi gibi tekniklerle ileri dönüştürülmüş giysi ve aksesuarlar geliştirmişlerdir. Von Busch (2008) çalışmasında, moda tasarımında geleneksel tüketici rollerini dönüştürerek, hacktivizm yaklaşımıyla katılımcı ve yaratıcı bir süreç oluşturmanın yollarını araştırmıştır. Çalışmada bireylerin modada daha aktif ve üretken roller üstlenmelerini amaçlayan, deneysel ve çok yönlü bir tasarım yaklaşımı ortaya koyulmuş, yeniden tasarım yaklaşımına (re-design design practice) değinilmiştir. Yıldırım (2017) çalışmasında, ikinci el giysileri geri kazanmak amacıyla tasarımcıların kullandıkları yöntemlere, yürütülen projelere ve gelişen kavramlara değinmiş; ayrıca yeni teknik ve yöntemlerin araştırılması ile seri üretime entegre edilmesinin alana katkı sağlayacağını, giysinin sökülerek yeniden tasarlanmasının ve tekstil teknikleriyle dönüştürülerek değer kazandırılmasının giysinin yaşam ömrünü uzatacağını belirtmiştir. Çalışmada kırkyama, aplike, baskı ve yakma ile lazer kesim etkisi yaratma olmak üzere çeşitli dikim teknikleri ile yeniden tasarlama üzerine örnekler paylaşılmıştır. İncelenen bu çalışmalar doğrultusunda ileri dönüşüm giysi tasarımında kullanılan tasarım yöntemleri; yapısöküm, kırkyama, kumaş manipülasyonu, aplike, işleme, tığ işi, dikiş işlemleri, drapaj, boyama, kalıp deformasyonu, yeniden yapım (reconstruction), yeniden birleştirme olarak tespit edilmiştir.

İleri Dönüşüm Giysi Tasarımında Kullanılan Tasarım Yöntemleri İçin Öneri Sınıflandırmalar

Çalışmada, kullanım ömrünü tamamlamış giysiler, atık veya ölü stok kumaşlar gibi değerlendirilme potansiyeli taşıyan kumaşların, ileri dönüşüm yaklaşımı çerçevesinde yeni giysi üretiminde hangi tasarım yöntemleri aracılığıyla yeniden işlevselleştirildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. İleri dönüşüm giysi tasarımında kullanılan yöntemlere dair öneri sınıflandırmalara benzer bir değerlendirme Oh vd. (2016) tarafından yapılan çalışmada ele alınmıştır. Yapılan sınıflandırmada yer alan dekonstrüksiyon ve yeniden düzenleme, görünüm değişikliği, montaj/kolaj, yamalama (patchwork/kapitone), ekleme (boncuk, şerit, biye), kesme, katlama (pike, büzgü, bağlama, örme, dokuma) uygulanan yöntemler açısından doğru olmakla birlikte görünüm değişikliğinin nasıl yapıldığı açısından açık değildir. Kırkyama, malzeme ekleme, kumaş veya malzeme ile

yüzey etkisini değiştirecek şekilde gerçekleştirilebilecek her türlü tasarım müdahalesi kumaş manipülasyonu şeklinde de ifade edilebileceği, kumaş manipülasyonu kendi içerisinde detaylandırılabilirliğinden ve ayrıca drapaj ve atık tekstil malzemesi kullanılarak konvansiyonel doğrusal tasarım süreci gibi başlıklara rastlanmadığından incelenen çalışmalar sonucunda yeniden yapım (rekonstrüksiyon), yeniden tasarım (re-design) tasarım yöntemlerinde kullanılan yaklaşımlar giysi tasarımı açısından açılmaya çalışılarak ileri dönüşüm giysi tasarımı yöntemleri için bu çalışma kapsamında öneri sınıflandırmalar yapılmıştır.

Yeniden yapım (rekonstrüksiyon), dekonstrüksiyon (yapısöküm), kumaş veya malzeme manipülasyonu, drapaj ve atık malzeme kullanılarak konvansiyonel doğrusal tasarım süreci olmak üzere farklı yöntemler ile giysi tasarımında ileri dönüşüm sağlanabildiği tespit edilmiştir. Farklı tasarım yöntemleri kullanılarak oluşturulan, yapılan değişim ile değer kazandırılan giysilerin var olan giysilerin yaşam ömrünü uzatacağına, yeni teknik ve yöntemlerin araştırılmasının, seri üretime entegre edilmesinin alana katkı sağlayacağına değinildiği görülmüştür. Var olan giysi ve malzemeler kullanılarak yeniden yapım (rekonstrüksiyon) ile ileri dönüşümün sağlandığı çalışmalarda tasarım yöntemi olarak yapısöküm, ürün birleştirme ve kumaş manipülasyonu uygulamaları görüldüğünden bu çalışma kapsamında iki veya daha fazla farklı ürünün kalıp özelliklerinin birleştirilmesi ile oluşturulan giysi tasarımları ürün birleştirme başlığı altında ve boyama, nakış, katlama, büzme, kırkyama (patchwork) vb. giysi ve baskı tekniklerinin kullanılmasının kumaş manipülasyonu başlığı altında toplanması bu çalışma kapsamında önerilmektedir. Bu doğrultuda ileri dönüşüm giysi tasarım uygulamalarında kullanılabilecek tasarım yöntemleri 5 ana başlıkta toplanmıştır:

- A. Ürün birleştirme / yeniden yapım (reconstruction)
- B. Yapısöküm (deconstruction)
- C. Kumaş manipülasyonu
 - C.1. Boyama, baskı vb. teknikler
 - C.2. İşleme ve aplike
- D. Drapaj
- E. Kullanımı sonlanmış tekstil malzemeleri ile konvansiyel doğrusal tasarım

A. Ürün Birleştirme / Yeniden Yapım (Reconstruction)

Ürün birleştirme; daha önce üretilmiş giyim elemanlarından veya kumaşlardan seçilen iki veya daha fazla ürünün farklı birleştirmeler ile ele alınarak değerlendirilmesi ve yeni bir tasarım ürünü oluşturulmasıdır. Ürün birleştirme yönteminde birbirine benzer veya farklı parçalar birleştirilebilmektedir. Kullanımı sonlanmış ürünler bir araya getirilirken aynı ürün grubundan parçalar seçilebildiği gibi farklı ürünler bir araya getirilerek de yeni bir tasarım ürünü oluşturulabilmektedir. Örneğin; birkaç farklı denim pantolon kullanılarak farklı bir denim pantolon tasarlanabildiği gibi, denim etek veya ceket tasarımı da oluşturulabilmektedir. Farklı gömlekler veya elbiseler farklı modeller olarak

değerlendirilebilmektedir. İleri dönüşüm giysi tasarımlarında, ürünün oluşturulmasında yöntem olarak ürün birleştirme kullanan markalara örnek olarak Reclaim to wear topshop işbirliği örneği, Goodone, 1/off, Proche, Rentravage, Preloved, Fanfare Label, Marine Serre, 4kinship, Noorism, Re/Done, Antiform, E.L.V. Denim, Goat Vintage, Patagonia Recrafted, Selina Sanders, Frankie Collective, Loti markaları verilebilmektedir. Çalışma kapsamında bu markalar arasından, uzun süredir varlık gösteren ve kullanılan yöntemin en belirgin biçimde ifade edilebileceği örnekler olarak, Antiform ve Rentravage markaları örnek olarak değerlendirilmiştir. 2007 yılında kurulan Antiform markasında etik ve sürdürülebilir tasarımın anlayışı ile tamamen geri kazanılmış tekstil malzemeler kullanılarak ileri dönüşüm giysiler oluşturulmaktadır. Görsel 1.'de yer alan Antiform markasına ait örnekte yünlü tüvit ve pamuklu sweatshirt birleştirilerek oluşturulmuş bir kazak tasarımı yer almaktadır. Görsel 2.'de yer alan Rentravage markasına ait bir başka örnekte iki farklı klasik erkek ceket birleştirilerek oluşturulmuş ileri dönüşüm cropped blazer tasarımı görülmektedir.

Görsel 1. Antiform markasına ait ileri dönüşüm üniseks tüvit kazak tasarımı
Figure 1. Upcycled unisex tweed sweater design by the brand Antiform

Görsel 2. Rentravage markasına ait ileri dönüşüm blazer ceket tasarımı
Figure 2. Upcycled blazer jacket design by the brand Rentravage

B. Yapısöküm (Dekonstrüksiyon)

Derrida'nın edebi eleştiride gizli ve alternatif anlamların arandığı yeni bir yaklaşım olarak öne sürdüğü yapısöküm; giysi tasarımında giysilerin ters giyilmiş, tamamlanmamış veya kasıtlı olarak bozulmuş bir şekilde sunulmasıyla kendini göstermekte, geleneksel normlardan sapma ve alışılmadık, açık uçlu bir yaklaşımın benimsenmesini simgelemektedir (Ellinwood, 2011). Giysilerin tamamen söküldüğü ve parçalarının eksik, ters yüz edilerek ya da bozuk bir şekilde yeniden bir araya getirildiği tasarım şekli (Ambrose ve Harris, 2012) olan yapısöküm yöntemi Sonia Rykel, Vivienne Westwood, Yohji Yamamoto, Martin Margiela başta olmak üzere, dünya çapında giysi tasarımında kullanılan bir yaklaşım olmuştur. Yapısöküm (deconstruction) terimi moda dergilerinin kelime haznesine, podyumda sergilenen tamamlanmamış, sökülmüş, geri dönüştürülmüş, şeffaf ve grunge giysileri tanımlamak için kullanılmış, Karl Lagerfeld, Martin Margiela, Ann Demeulemeester ve Dries Van Noten gibi isimlerin yanı sıra özellikle Rei Kawakubo'nun Comme des Garçons için yaptığı tasarımlar ile ilişkilendirilen bir nitelendirme olarak girmiştir (Gill, 1998). Giysinin iç kısmında kalan dikişlerin giysinin dışında kullanılması, etek uçlarının dikilmeden açık bırakılması, sökükle uçlar, sarkan iplikler, bilinçli oluşturulmuş delikler ve fermuarların görünür kılınması gibi detaylar giysilerde tasarım özelliği olarak kullanılmaktadır.

Giysi tasarımında bir tasarım yaklaşımı olan yapısöküm, ileri dönüşüm giysi tasarımında da kullanılabilir bir yöntem olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel yapılara bağlı kalmak zorunda olmadan malzemelerin potansiyelinin sorgulanmasının sağlanması ve alternatifler geliştirilmesine fırsat tanınması gibi açılardan deneysel öneriler geliştirilmesine uygun bir yöntem olarak değerlendirilebilmektedir.

Tasarımlara görsel dinamik kazandırmak açısından değerlendirmeye açık bir alan yaratmaktadır. İleri dönüşüm giysi tasarımında yapısöküm bir ürünün kalıp parçalarına ayrılarak yeni bir model oluşturulması veya ürün formunda değişiklik yapılarak yeni bir ürün olarak sunulması olarak görülmektedir. 1/off, Proche markalarının ileri dönüşüm giysi tasarımlarında yapısökümün bir yöntem olarak kullanıldığı tasarım örnekleri yer almaktadır. 2019 yılında kurulan 1/Off markasında, YSL, Burberry, Chanel, Ralph Lauren gibi lüks hazır giyim markalarına ait vintage giysiler kullanılarak modern ileri dönüşüm giysiler oluşturulmaktadır. Giysiler kalıp parçalarına ayrılıp yeniden değerlendirilerek veya giysiye yapılan eklemelerle görünümde değişiklik yapılarak tasarlanmaktadır. Görsel 3.'te yer alan tasarımda %100 yün ince çizgili blazer ceket yapısöküm ile kolsuz ve crop fit bir ileri dönüşüm ceket tasarıma dönüştürülmüştür. Ceket kollarının sökülerek yeleğe dönüştürülmesi ve kol evinde bitiş dikişinin içe kıvrılarak temizlenmeden açık bırakılması giysi tasarımında yapısöküm yönteminin kullanılmasının tipik bir örneğini oluşturmaktadır.

Görsel 3. 1/Off markasına ait ileri dönüşüm kolsuz crop blazer ceket tasarımı

Figure 3. Upcycled sleeveless cropped blazer design by the brand 1/Off

Görsel 4.'te yer alan Proche markasına ait ileri dönüşüm gömlek tasarımında, ikinci el erkek gömleğine ölü stok kumaş ilaveleri yapılarak gömleğin yapısı değiştirilmiş ve gömlek oversize bir forma dönüştürülmüştür.

Görsel 4. Proche markasına ait ileri dönüşüm gömlek tasarımı

Figure 4. Upcycled shirt design by the brand Proche

C. Kumaş Manipülasyonu

Manipülasyon kelimesi Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2025) içerisinde; yönlendirme, seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme olarak tanımlanmaktadır. Manipülasyon en genel tanımıyla, “bir verinin niyet doğrultusunda gösterilmek istenen amaca uygun biçimde yeniden düzenlenerek ortaya konması”dır (Atan vd. 2013). Kumaş manipülasyonu, “tekstil yüzeyinin farklı malzeme ve tekniklerle hacim kazandırılarak boyutlandırılması ile görüntüsünde, renginde ve şeklinde meydana getirilen değişimler” olarak tanımlanabilir (Hamamcı ve Oyman, 2023).

Tekstil yüzeylerinin manipülasyonu; çeşitli yöntemlerle üretilmiş olan kumaşların dikiş teknikleri, katlama, büzme, boyama-baskı, aşındırma ya da hazır gereçlerin kullanımıyla üç boyutlu bir etki yaratmak için de uygulanabilen, geleneksel tekniklerle ve deneysel

çalışmaya uygun, birçok farklı tekniğin tek başına ya da bir arada kullanılabildiği bir eylemdir (Çağlar Öztürk ve Kozbekçi Ayrancı, 2023). Dokuma yüzeylerin manipülasyonu; çeşitli tekniklerle dokunmuş olan kumaşların görüntüsünün, dokusunun değişikliğe uğratılması, şeklinin, renginin değiştirilmesi ve olduğundan daha farklı bir hale getirilme sanatıdır (Akpınarlı ve Bulat, 2016). Akpınarlı ve Bulat (2016) tekstil dokuma yüzeylerinde yapılabilecek manipülasyon çalışmalarını dikiş tekniği ile yapılan manipülasyonlar: drape, nervür, biye, pili, fırır-farbala, büzgü, volan, kapitone, enkürüste, nakış tekniği ile yapılan manipülasyonlar: el nakışı ile yapılan süslemeler, makine nakışı ile yapılan süslemeler, hazır gereçlerle yapılan manipülasyonlar: kordonlar, danteller ve fistolar, sutaşı ve hazır harçlar, kurdele ve şeritler, modern tekniklerle yapılan manipülasyonlar: lazer kesim şeklinde sınıflandırmıştır.

Çağlar Öztürk ve Kozbekçi Ayrancı (2023), manipülasyonda kullanılan tekstil teknikleri içerisinde keçeleştirme (dokusuz yüzey), boyama (rezerve boyama teknikleri), batık, paslandırma (rusting), baskı (eko baskı, devore baskı), endüstriyel baskı (dijital baskı, lazer kesim) teknikleri dahil edilirken, dikiş teknikleri içerisinde (nakış, işleme, applike, kırkyama, fırır-farbala-volan, pile, nervür, katlama-origami, büzgü, kapitone ve hazır gereçler) ile yapılan uygulamalar dahil edilmektedir şeklinde tanımlamıştır. İleri dönüşümde kumaş manipülasyonu, mevcut giysi parçaları veya ölü stok malzemelerin yeniden değerlendirilerek yeni bir giyim ürününe dönüştürülmesidir.

Kumaş manipülasyonu malzeme ile birim biçimler oluşturulması ve birim biçimlerin bir araya getirilmesi ile yüzey tasarlanmasıdır. Kırkyama (patchwork), büzgü, pile, katlama gibi dikiş tekniklerinin kullanılması ile yüzey tasarlanarak bu yüzeyin bir giyim ürünüde kullanılması veya giysinin oluşturulan bu yüzey ile eş zamanlı planlanarak tasarlanmasıdır. Bir malzemenin giysinin bütünüde veya belli bir alanında dekoratif yüzeyler oluşturacak şekilde kullanılması da kumaş manipülasyonu ile tasarlanmasıdır. Alabama Chanin, Zerowaste Daniel, Preloved, Loti, Goat Vintage, Noorism, Eileen Fisher Renew, Psychic Outlaw, Fanfare Label, markalarına ait ileri dönüşüm giysi tasarımı örneklerinde kumaş manipülasyonu ileri dönüşüm yöntemi olarak kullanılmıştır.

Daniel Silverstein tarafından 2017 yılında kurulan Zero Waste Daniel markasında, New York giyim endüstrisinin kullanıcı öncesi atıkları kullanılarak cinsiyetsiz giysiler oluşturulmaktadır (Zero Waste Daniel, 2025). Markada toplanan tüm kumaşlar giysilerde kırkyama tekniği ile tamamen bitirilene kadar kullanılarak sweatshirt, tişört, pantolon, şort, ceket, çanta, saç aksesuarı, broş tasarımları oluşturulmaktadır. Görsel 5.'te Zero Waste Daniel markasına ait kırkyama tekniği kullanılarak oluşturulmuş sweatshirt tasarımı yer almaktadır.

Görsel 5. Zero Waste Daniel markasına ait ileri dönüşüm sweatshirt tasarımı

Figure 5. Upcycled sweatshirt design by the brand Zero Waste Daniel

Görsel 6.'da yer alan Preloved markasına ait ileri dönüşüm süveter tasarımı çeşitli ileridönüşüm yün kazakların, markanın imza niteliğindeki kalp yama detayı ve kırkyama tekniği kullanılması ile oluşturulmuştur.

Görsel 6. Preloved markasına ait ileri dönüşüm süveter tasarımı

Figure 6. Upcycled sweater vest design by the brand Preloved

C.1. Boyama, Baskı vb. Teknikler

İleri dönüşüm giysi tasarımında ürünün model özelliği değiştirilmeden, giysi üzerine boyama ve baskı yapılarak ürüne değer katılması / ürün görünümünün değiştirilmesi tasarım yöntemi olarak boyama, baskı vb. tekniklerinin kullanılması olarak değerlendirilebilmektedir. Boyama, baskı vb. teknikler; fırça ile elde boyama, doğal boyar maddeler veya kumaş boyaları ile boyama, batık, şibori vb. teknikler, blok, transfer, dijital, şablon baskı gibi baskı tekniklerinin kullanılması, lazer yakma ve lazer kesim gibi tasarlanan bir desen tasarımının elde veya teknolojik yöntemlerin kullanılması ile uygulanmasını içerebilmektedir. 4kinship, Psychic Outlaw, Goat Vintage, Alabama Chanin, markalarının tasarımları arasında boyama, baskı vb. teknikler kullanılarak tasarlanmış ileri dönüşüm giysi tasarımı örnekleri yer almaktadır. 4kinship markası 2015

yılında kurulmuş, el yapımı az adetli üretim yapan bir ileri dönüşüm markasıdır. Tasarımlarında vintage parçalar, askeri üniformalar, iş giysileri kullanılmaktadır. Giysi parçaları, birleştirilerek veya modellerinde değişiklikler yapılarak kullanılmaktadır. Markaya ait tasarımlarda modelde değişiklik yapılmadan elde boyama yapılarak yeni görünümler kazandırılarak ileri dönüşüm yaklaşımı uygulandığı örnekler de görülmektedir. Görsel 7.'de 4kinship markasına ait, vintage askeri ceket yer almaktadır. Bu ileri dönüşüm giysi tasarımında kullanılan vintage askeri ceketin modeli değiştirilmeden elde boyama yapılarak görünümü tamamen değiştirilmiştir.

Görsel 7. 4kinship markasına ait ileri dönüşüm vintage askeri ceket

Figure 7. Upcycled vintage military jacket design by the brand 4kinship

C.2 İşleme ve Aplike

İleri dönüşüm giysi tasarımında bir ürünün üzerine işleme ve applike yapılarak görünümü var olan halinden farklılaştırılarak ürünün katma değeri yükseltilebilmektedir. İşleme; çeşitli iplikler ile kumaş yüzeyine elde veya makine ile yapılan motif veya desen ile süsleme olarak tanımlanabilmektedir. Fransızca appliquer kelimesinden Türkçe'ye yerleşen applike, uygulama anlamına gelmekte, kumaş, boncuk, pul vb. malzemelerin ana kumaşa dikilmesiyle oluşan bir giysi süsleme metodudur (Ambrose ve Harris, 2012). “Aplike; tekstil yüzeylerinde genellikle bir kumaş parçasının başka bir kumaş yüzeyine çeşitli yollarla uygulanması ile elde edilen bir teknik olarak bilinmektedir” (Selük Altunöz ve Şahin, 2023, s. 133). Aplike ayrıca; “zemin kumaşının üzerine farklı motifler oluşturarak kesilen kumaş parçalarının dikiş teknikleriyle sabitlenmesi olarak tanımlanmaktadır” (Özdemir vd. 2018, s. 1208). İleri dönüşüm giysi tasarımında işleme ve applike uygulanmış örneklerde bir giyim ürünü yüzeyine yapılan müdahaleler aracılığıyla ürünün görsel ve estetik niteliğinin yeniden biçimlendirildiği görülmektedir. Tasarımlarında işleme ve applike kullanan markalar arasında Re/Done, Picnicwear, Hotel Vetements, Fanfare Label dikkat çekmektedir. 2014 yılında kurulan Re/Done markasında Amerikan markaları Hanes, Levi's, Dr. Scholls ve Ford giyim ürünleri limitli sayıda, lüks

tasarım oluşturma fikri ile ileri dönüştürülmektedir. Görsel 8.'de Re/Done markasına ait vintage Levi's denim pantolonlar kullanılarak yıldız şekilli aplikeler yapılmış ileri dönüşüm denim pantolon tasarımı yer almaktadır.

Görsel 8. Re/Done markasına ait ileri dönüşüm denim pantolon tasarımı
Figure 8. Upcycled denim pants design by the brand Re/Done

D. Drapaj

Drapaj, Fransızca bir kelime olup, giysilere uygulanan çeşitli büzgüler, pililer, verilen şekiller ve bolluklar anlamına gelen drape (draper) kelimesinde türetilmiş bir sözcüktür (Bedük ve Yıldız, 2004). Kişisel (2018) drapajı, doğrudan canlı manken ya da prova mankeni üzerinde kumaş kullanılarak tasarım yapılması olarak tanımlamıştır. Drapaj, couture tasarımcıları tarafından yeni modeller oluşturulacağı zaman tercih edilen bir teknik olmuştur (Göncü, 2005). Bir giysinin canlı veya cansız manken üzerinde üç boyutlu olarak tasarlanmasında kullanılan bir giysi oluşturma yöntemi olan drapaj ileri dönüşüm giysi tasarımında kullanılabilir. Ürün veya ürünler kalıp parçalarına ayrılmadan prova mankeni üzerinde model görünümünde değişiklik yapılabilir. Büyük beden bir parça prova mankeni üzerinde bolluklar ile oynanarak, büzgüler, pililer kullanılarak verilen şekiller ile model görünümünde değişiklik yapılarak daha küçük bir beden giysiye dönüştürülebilmektedir. Marine Serre ve Fanfare Label markalarına ait ileri dönüşüm giysi tasarımları arasında drapaj yönteminin kullanıldığı tasarımlar yer almaktadır. 2017 yılında kurulan Marine Serre markasında, eski denim pantolonlardan, yorganlara, deri parçalarından ölü stok kumaşlara farklı malzemeler değerlendirilerek lüks hazır giyim ve couture giysi tasarımları oluşturulmaktadır. Couture tasarımları arasında denim kemerlerden oluşturulmuş elbise, deri ve süet parçalarının kırkyama tekniği ile kullanıldığı trençkot, alışveriş çantalarından oluşturulmuş elbise ve kapitone yorgan elbise gibi modeller yer almaktadır. Lüks hazır giyim tasarımları arasında rejenere tişörtlerden oluşturulmuş %100 pamuklu tişört tasarımları, ipek fularlar kullanılarak oluşturulmuş drape elbiseler yer almaktadır. Görsel 9.'da yer alan ileri dönüştürülmüş %100 ipek fularlar kullanılmış drape elbisenin özellikle üst kısmında yer alan drape

detaylardan ve fularların birleştirilme yerlerinin beden üzerinde denk geldiği hatlardan manken üzerinde planlanarak drapaj ile oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Görsel 9. Marine Serre markasına ait ipek fularlar ile oluşturulmuş ileri dönüşüm drape elbise tasarımı
Figure 9. Upcycled draped dress design made from silk scarves by the brand Marine Serre

E. Kullanımı Sonlanmış Tekstil Malzemeleri ile Konvansiyonel Doğrusal Tasarım

Kullanımı sonlanmış tekstil malzemeleri ile konvansiyonel doğrusal tasarım yöntemi; üretim artığı, ölü stok, vintage kumaş ve tekstil yan aksesuarları olmak üzere önceden farklı bir amaç için üretilmiş kullanılmış veya kullanılmamış var olan tekstil malzemelerinin, konvansiyonel giysi üretim yöntemleri kullanılarak giysi tasarımında ileri dönüşüm sağlanmasıdır.

Masa örtüsü, perde gibi birçok farklı ev tekstili ürünü, vintage kumaşlar, kumaş fabrikalarının sezon dışı ellerinde kalan metraj kumaşları olmak üzere birçok farklı tekstil malzemesinin ileri dönüşüm giysi tasarımı amacı ile kullanılırken giysinin tasarlanması aşamasında ürün birleştirme, yapı söküm, kumaş manipülasyonu, drapaj gibi yöntemler kullanılmadan konvansiyonel giysi tasarımı yönteminin kullanılmış olması olarak sınıflandırılabilir.

Var olan tekstil malzemelerini kullanarak ileri dönüşüm giysi tasarımları oluşturan markalardan bazıları; Eileen Fisher Renew, Rentravage, Picnicwear, Hotel Vetements, Outerknown, Gaala, Pantee, Anekdot, Tentree, Organic Basic olarak öne çıkmaktadır. Örneğin; 2017 yılında Alexandra Hartmann tarafından kurulan Hotel Vetements markası, Hartmann'ın Paris'te bir otelin önünden geçerken tesadüfen karşısına çıkan eski perdeler bulması ile oluşturulmuş bir markadır. Marka, özenli el işçiliği ile sembolik olarak otel deneyimini yakalamak üzerine kurgulanmıştır. Markada atılmış ve kullanılmayan döşemelik, perdelik kumaşlar, masa örtüleri ve yatak örtüleri olmak üzere vintage kumaşlar toplanarak giysi tasarımlarına dönüştürülmektedir. Elde edilen

kumaşların bir kısmı Paris Ritz Otelinin ipek perdeleri olmak üzere 1800'lere dayanmaktadır (Hotelvetements, 2025) Pantee markası ölü stok kumaşlarla tasarımlar oluşturan bir markadır.

Anekdot markası; üretim fazlası, ölü stok ve vintage kumaş ve aksesuarlar kullanmakta, tasarımlarında yüksek kaliteli malzemeler tercih eden bir markadır. Megan Mummery'in İstanbul'da büyük giysi üreticilerinin üretimlerinden arta kalan kullanılmayan kumaşları kullanarak sınırlı sayıda giysi tasarımları oluşturmak amacıyla oluşturduğu Oh Seven Days markası bulunmaktadır.

Picnicwear markası Dani Des Roches tarafından 2019 yılında kurulmuş bir yavaş moda markasıdır. Markada vintage ve ölü stok malzemeler kullanılarak ileri dönüşüm giysiler ve aksesuarlar tasarlanmaktadır. Ürünlerin tasarımı ve kalıp hazırlığı North Carolina'da, dikimi New York'ta oluşturulan bir terzi ekibi ile yapılmaktadır. Tasarımlarda tek bir kumaş veya farklı kumaşlar kullanılarak yeni ürünler oluşturulmaktadır. Görsel 10.'da yer alan elbise tasarımında 1960'lı yıllardan kalma vintage ölü stok pamuk saten kumaş kullanılmış, elbise XS-M ve L-XL olarak iki beden üretilerek belden bağlanan kemer ile ayarlanabilir tasarım özelliği kazandırılarak farklı bedenlere uyarlanabilir olarak önerilmiştir.

Görsel 10. Picnicwear markasına ait ileri dönüşüm elbise tasarımı
Figure 10. Upcycled dress design by the brand Picnicwear

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma, giysi tasarımında ileri dönüşüm tasarım yöntemlerini belirlemek ve sınıflandırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada ileri dönüşüm giysi tasarımında uygulanan tasarım yöntemlerini belirlemek amacıyla literatür taraması ve veri analizi yöntemleri kullanılarak, ileri dönüşüm giysi tasarımında öne çıkan pratiklerin kapsamı ve çeşitliliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular, sürdürülebilir moda kapsamında ileri dönüşüm yaklaşımının giderek yaygınlaştığını ve çeşitli yaratıcı yöntemlerle uygulandığını göstermektedir.

İncelemeler sonucunda, ileri dönüşüm giysi tasarımında öne çıkan ürün birleştirme, yapısöküm, kumaş manipülasyonu, drapaj ve kullanımı sonlanmış tekstil malzemeleri ile konvansiyonel doğrusal tasarım yöntemi ile değerlendirilmesi olmak üzere beş temel tasarım yöntemi tanımlanmıştır. Bu yöntemlerin her biri kullanım biçimi, uygulama kolaylığı, tasarım potansiyeli ve çevresel katkıları açısından farklı avantajlar sunmaktadır.

Ürün birleştirme yöntemi, kullanım dışı giysilerin birleştirilerek yeni ve dikkat çekici ürünlere dönüştürülmesine olanak tanımaktadır. Özellikle ürün olarak ele alınarak dönüştürülen tasarımlarda birden fazla giysinin kullanılması ve tasarım özelliklerinin sürece dahil edilmesi, bu yöntemin tercih edilmesindeki önemli nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilmektedir. Bir diğer avantajı ürünlerin belli yerlerinde oluşan aşınma, deformasyon gibi ürünün kullanımının sonlanmasını sağlayan sebeplerin onarım ile ortadan kaldırılmasının tercih edilmediği noktalarda ürünün görünümünün farklı parçalar ile birleştirilerek değiştirilebilir olmasından kaynaklanabilmektedir. Özellikle iki ya da daha fazla ürünün bir araya getirilerek tasarıma dahil edilmesi, hem estetik hem de işlevsel açıdan güçlü bir dönüşüm stratejisi olarak değerlendirilebilmektedir. Kumaş manipülasyonu yöntemi, yüzey ve giysi tasarımında geleneksel bir tasarım yöntemi olarak geniş bir perspektifte kullanılmakta olan bir yöntem olduğundan ileri dönüşüm giysi tasarımında da ağırlıklı olarak kullanılabilir. Özellikle iki ya da daha fazla ürünün bir araya getirilerek tasarıma dahil edilmesi, hem estetik hem de işlevsel açıdan güçlü bir dönüşüm stratejisi olarak değerlendirilebilmektedir. Kumaş manipülasyonu yöntemi, yüzey ve giysi tasarımında geleneksel bir tasarım yöntemi olarak geniş bir perspektifte kullanılmakta olan bir yöntem olduğundan ileri dönüşüm giysi tasarımında da ağırlıklı olarak kullanılabilir.

Kumaş manipülasyonu kullanımının ileri dönüşüm giysi tasarımında kullanımındaki bir diğer önemli nokta artık, atık küçük parçaların farklı şekillerde birleştirilerek değerlendirilebilmesidir. Yapısöküm yöntemi, ürünün kendi sınırları içinde yaratıcı çözümler sunmasına olanak tanımaktadır. Yapısöküm yönteminin karakteristik özelliklerinin kullanılmak istenmesi veya istenmemesi bu yöntemin tercih edilip edilmemesinde öne çıkan bir nokta olmaktadır.

Drapaj yöntemi bir giysi oluşturma yöntemi olarak her ne kadar zaman ve emek gerektirse de özellikle dökümlü, oversize ve serisi bozulmuş büyük beden giysilerin daha küçük bedenler olarak dönüştürülebilmesini sağlayabilme potansiyeline sahiptir. Eşarpların, fularların, parça kumaşların ve büyük beden giysilerin yeniden biçimlendirilmesinde etkili bir yöntem olarak görülmektedir. Tasarımda serileme beklentisi olmadığı durumlarda limitli sayıda üretim yapılabilmesi için uygundur. Kullanımı sonlanmış tekstil malzemeleri ile konvansiyonel doğrusal tasarım yöntemi, ileri dönüşümde önemli bir adım olup, ölü stok kumaşlar ve kullanım dışı tekstil ürünlerinin yeniden tasarıma dahil edilmesiyle çevresel etkilerin azaltılmasına katkı sağlamaktadır.

Ürün birleştirme, yapısöküm, kumaş manipülasyonu, drapaj gibi yöntemlerle oluşturulan ileri dönüşüm giysi tasarımları, konvansiyonel giysi tasarımları kadar çekicilik sunarken, tasarımcılara deneysel bir yaratıcılık alanı da sağlamaktadır. Bu yöntemlerin yaygınlaşması, atık tekstil malzemelerinin yeniden kullanıma kazandırılarak sürdürülebilirliğe katkı sunma potansiyelini artırmaktadır. İleri dönüşüm giysi tasarımı ürünleri genellikle sınırlı sayıda üretilmekte ve ürün çeşitliliği malzeme teminine göre

değişmektedir. Bu durum ileri dönüşüm giysi tasarımlarının seri üretim normları dışında kalabilmesine sebep olsa da ürünlerin benzersizliğini ve çevresel değerini artırmaktadır.

Bu çalışmada geliştirilen sınıflandırmalar sürdürülebilir giysi tasarımı sürecini desteklemek ve giysi tasarımına yönelik karar alma süreçlerini kolaylaştırmak amacıyla oluşturulmuştur. Mevcut malzemelerin tasarımı yönlendirmesi, ileri dönüşüm tasarım sürecinin temelini oluşturarak tasarımcılara yaratıcı çözümler geliştirme fırsatı sunmaktadır. İleri dönüşüm yöntemlerinin daha fazla kullanılması, tekstil atıklarının azaltılmasına doğrudan katkı sağlayarak tüketicilerin yeniden kullanım konusunda bilinçlenmesine yardımcı olacaktır. Tasarımcıların ve markaların farkındalığı, sürdürülebilir modanın toplumda yaygınlaşmasını desteklemektedir. Bu bağlamda ileri dönüşüm giysi tasarımı bir tasarım yöntemi olmanın ötesinde aynı zamanda bir çevresel sorumluluk ve yaratıcı bir tasarım stratejisi olarak önem kazanmaktadır.

Kaynakça

- Ambrose, G., Harris, P. (2012). *Görsel moda tasarımı sözlüğü*. (Çeviri: Ç. Sirkeci). Literatür Yayınları. S.24, 79.
- Ainamo, A. (2014). Rethinking textile fashion: New materiality, smart products, and upcycling. *Design Research Swedish Design Research Journal*, 12, 53-60. <https://doi.org/10.3384/svid.2000-964X.14253>
- Akpınarlı, F., Bulat, F. (2016). Tekstil yüzeylerinin manipülasyonu ve dijital transfer baskı denemeleri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 9(17), 167-186.
- Atan, A., Uçan, B., Renkçi, T. (2013, Kasım 21-23). Çağdaş sanat ve tasarımda manipülasyon etkileri [Tam Metin]. *Uluslararası Sanat, Tasarım ve Manipülasyon Sempozyumu, Sakarya, Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları*, ss. 65-70. <https://stmf.sakarya.edu.tr/sites/stmf.sakarya.edu.tr/file/1385683148-ustm-pdf.pdf>
- Aus, R., Moora, H., Vihma, M., Unt, R., Kiisa, M., Kapur, S. (2021). Designing for circular fashion: Integrating upcycling into conventional garment manufacturing processes. *Fashion and Textiles*, 8(34), 1-18. <https://doi.org/10.1186/s40691-021-00262-9>
- Ayanoğlu, S.G., Ağaç, S. (2017). Sürdürülebilir moda kavramına yönelik tasarım fikirleri. *Art-e Sanat Dergisi*, 10(19), 252-273.
- Bedük, S. ve Yıldız, Ş. (2004). Giysi tasarımında drapaj. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 169-177.
- Bigolin, R., Blomgren, E., Lidström, A., Malmgren de Oliveira S., Thornquist, C. (2022). Material inventories and garment ontologies: Advancing upcycling methods in fashion practice. *Sustainability* 2022, 14(5), 2906. <https://doi.org/10.3390/su14052906>
- Brown, S. (2010). *Eco fashion*. Laurence King. S. 14, 204.
- Burns, A. (2024). Upcycling classics— sustainable design development through fabric manipulation techniques in fashion design education. *International Journal of Art and Design Education*, 43 (2), 272-288. <https://doi.org/10.1111/jade.12502>

- Cambridge Dictionary. (t.y.) Pre-loved. dictionary.cambridge.org. Güncel İngilizce Sözlük içinde. 13 Haziran 2025 tarihinde, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pre-loved> erişilmiştir.
- Can, Ö., Ayvaz, K. M. (2017). Tekstil ve modada sürdürülebilirlik. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 110-119.
- Cassar, R. (2024). Upcycling with material debris: Nurturing the creative process through responsible handling of waste materials. *Fashion Theory*, 28(2), 175–207. <https://doi.org/10.1080/1362704X.2024.2325805>
- Cassar, R. (2024). Innovative upcycling: The creative potential of collaborating with degraded materials. *Fashion Theory*, 28(7), 971–995. <https://doi.org/10.1080/1362704X.2024.2402111>
- Chao, H. (2019). A pilot study of upcycling methods for fabrics of sustainable fashion. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 677(2), 022134. <https://doi.org/10.1088/1757-899X/677/2/022134>
- Child, E. (2016). Developing models for successful upscaled upcycling of fashion. *Circular Transitions Proceedings: A Mistra Future Fashion Conference on Textile Design and the Circular Economy*. London: UAL, 262-272.
- Collins. (t.y.) Pre-loved. collinsdictionary.com. Güncel İngilizce Sözlük içinde. 13 Haziran 2025 tarihinde, <http://www.collinsdictionary.com/us/dictionary/english/pre-loved> adresinden erişilmiştir.
- Cuc, S., Tripa, S. (2018). Redesign and upcycling – a solution for the competitiveness of small and medium-sized enterprises in the clothing industry. *Industria Textila*, 69(01), 31-36. <https://doi.org/10.35530/IT.069.01.1417>
- Çağlar Öztürk, A., Kozbekçi Ayrancı, S. (2023). Tekstil yüzeylerinde manipülasyon ve örnek uygulamalar. *Yıldız Journal of Art and Design*, 10(2), 71-86. <https://doi.org/10.47481/yjad.1363022>
- Dares, J. (2019). *Fashion upcycling: The fashion upcycling: The challenges, successes, and solutions from a designer's perspective*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ryerson University, Master of Arts in the Program of Fashion]. https://rshare.library.torontomu.ca/articles/thesis/Fashion_Upcycling_The_Fashion_Upcycling_The_Challenges_Successes_and_Solutions_From_A_Designers_Perspective/14649336?file=28129545, <https://scispace.com/pdf/fashion-upcycling-the-fashion-upcycling-the-challenges-34n716ib.pdf>
- Ellinwood, J. G. (2011). *Fashion by design*. Fairchild Books. S. 15, 290.
- Er Bıyıklı, N., Saatçioğlu, K., Yaykiran Sezgin, S. E., Çelik, S. (2024). Sürdürülebilirlikte ileri dönüşüm ve kolektif işbirliği örneği;“RE-LOVE”. *Art-e Sanat Dergisi*, 17(33), 271-287. <https://doi.org/10.21602/sduarte.1446195>
- Erol, Ş. (2022). Düşük kaliteli ve kesim atığı derilerden ileri dönüşüm giysi tasarımı önerileri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 82 – 103.
- Ertan, N. (2022). Takıda ileri dönüşüm (upcycle) uygulamaları. *Kesit Akademi Dergisi*, 8 (32), 182-199. <http://dx.doi.org/10.29228/kesit.63414>
- Eum, Y. M., Oh, K. W. (2023). A study of upcycling fashion design from a sustainable perspective – focusing on Marine Serre. *Journal of the Korea Fashion & Costume Design Association*. 25(4), 29-44. <https://doi.org/10.30751/kfcda.2023.25.4.29>
- Fletcher, K. (2008). *Sustainable fashion and textiles: Design journeys*. London:Earthscan.
- Franzo P., Salome, M. A. (2025). Hacking the waste and the anthropocene through fashion materials. *Fashion Practice*, 0(0), 1–19. <https://doi.org/10.1080/17569370.2024.2440882>

- Gill, A. (1998). Deconstruction fashion: The making of unfinished, decomposing and re-assembled clothes. *Fashion Theory: The Journal of Dress, Body & Culture*, 2(1), 25-49. <https://doi.org/10.2752/136270498779754489>
- Göncü, G. (2005). *Giysi tasarımında drapaj ve önemi* (Tez No: 188590) [Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Açık erişim. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=_LjKLUxcSpyccqNwRtho7Q&no=Z3dbv1ELQsOBLV6v2IT-7w
- Gürcüm, B. H., Yüksel, C. (2011). Moda sektörünü yavaşlatan eğilim: Eko moda ve modada sürdürülebilirlik. *Akdeniz Sanat*, 4(8), 48-51.
- Gürsoy, N., Sünter Eroğlu, N. (2024). Denim modasında sürdürülebilirlik ve ileri dönüşüm uygulamaları. *Turkish Journal of Fashion Design and Management (TJFDM)*, 6(1), 1-22. <https://doi.org/10.54976/tjfdm.1329924>
- Hamamcı, A., Oyman, N. R. (2023). Pamuklu kumaşlarda kumaş manipülasyonu teknikleri. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10(91), 221-233. <https://doi.org/10.26450/jshsr.3440>
- Han, S. L. C., Chan, P. Y. L., Venkatraman, P., Apeagyei, P., Cassidy, T., Tyler, D. J. (2017). Standart vs upcycling fashion design and production. *Fashion Practice*, 9(1), 69-94. <https://doi.org/10.1080/17569370.2016.1227146>
- Hotelvetements. (2025, Haziran 12). Our story. <https://www.hotelvetements.com/blogs/infos/our-story>
- Huigyeong, J., Jungsun, H. (2024). Development of upcycling fashion design through demolition and recombination of waste clothing. *The Journal of the Convergence on Culture Technology (JCCT)*, 10(3), 605-611. <http://dx.doi.org/10.17703/JCCT.2024.10.3.605>
- Janigo, K. A., Wu, J. (2015). Collaborative redesign of used clothes as a sustainable fashion solution and potential business opportunity. *Fashion Practice*, 7(1), 75-98. <https://doi.org/10.2752/175693815X14182200335736>
- Kamble, Z., Behera B. K. (2021). Upcycling textile wastes: Challenges and innovations. *Textile Progress*, 53(2), 65-122. <https://doi.org/10.1080/00405167.2021.1986965>
- Kiisel, K. (2018). *Uygulamalı drapaj teknikleri* (Çeviri: G. Bursalıgil ve S. İnal). Hayalperest Yayınevi. S.6.
- Kipöz, Ş. (2015). *Sürdürülebilir moda*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Kipöz, Ş. (2020). *Modada yavaşlık*. Yeni İnsan Yayınevi. s. 197.
- Koch, K. (2019). Clothing upcycling, textile waste and the ethics of the global fashion industry. *ZoneModa Journal*, 9(2), 173-184. <https://doi.org/10.6092/issn.2611-0563/10053>
- Leshchyshyn, M., Babych, A., Kernesh, V., Bilous, P. (2022). Use of creative methods and untypical materials in the design of fashion industry products. *ICAMS 2022 – 9 th International Conference on Advanced Materials and Systems*, 3, 487-492. <https://doi.org/10.24264/icams-2022.V.3>
- Marquesa, A. D., Moreiraa, B., Cunhaa, J., Moreiraa S. (2019). From waste to fashion – a fashion upcycling contest. *Procedia CIRP* 84, 1063-1068. <https://doi.org/10.1016/j.procir.2019.04.217>
- Moon, H., Baek, J., Bae, S. (2024). Development of deconstructive upcycling fashion design using the design method of Christopher Nemeth. *Journal of Fashion Business*, 28(3), 1-15. <https://doi.org/10.12940/jfb.2024.28.3.1>

- Na, M., Kim, J., Lee, J. (2024). Iconological interpretation of the deconstructive upcycling fashion of Maison Margiela. *Journal of the Korean Society of Costume*, 74(2), 25-42. <https://doi.org/10.7233/jksc.2024.74.2.025>
- Niinimäki, K. (2013). *Sustainable fashion: New approaches*. Aalto University publication series Art + Design + Architecture 9/2013 Aalto Arts Books. S. 18.
- Odabaşı, S. (2024). *Fashion, upcycling, and memory: A practice-based approach*. Routledge.
- Oh, Y., Yoon, J.-A., Lee, Y. (2016). Expression method and technique of upcycling design in contemporary fashion design. *Journal of the Korean Society of Costume*, 66(7), 109-123. <https://doi.org/10.7233/jksc.2016.66.7.109>
- Özdemir, M., Odabaşı, E., Eken, Y. (2018). Deri yüzey süslemede kullanılan applike tekniği. *İdil Dergisi*, 7(50), 1207-1214. <https://doi.org/10.7816/idil-07-50-01>
- Özkan Kuş, N., Erben, F. (2024). İleri dönüşüm bağlamında: Denim giysi tasarımları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15(2024 Nisan), 1276-1287. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1420470>
- Paralı, A. (2020). Sürdürülebilir moda tasarımı kapsamında yeniden üretim ve geri dönüşüm için giysi tasarımı fikirleri. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 6(12), 121-138. <https://doi.org/10.2020/28.11.2020>
- Picnicwear. (2025, Mayıs 20). *Who we are*. <https://www.picnicwear.com/>
- Ruiz, A. (2024, Mart 18). *17 most worrying textile waste statistics & facts*. TheRoundup. <https://theroundup.org/textile-waste-statistics/>
- Santiago, A., Pinheiro, C., Belino, N. (2024). Development of a new clothing product through upcycling-from jeans to top. *Advances in Design, Music and Arts III*, 48, 111-120. https://doi.org/10.1007/978-3-031-74975-9_9
- Selük Altunöz, T., Şahin, Y. (2023). Çağdaş tekstil sanatında applike tekniği. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 29, 129-146. <https://doi.org/10.17484/yedi.1113724>
- Sung, K., Cooper, T., Oehlmann, J., Singh, J., Mont, O. (2020). Multi-stakeholder perspectives on scaling up UK fashion upcycling businesses. *Fashion Practice*, 12(3), 331-350. <https://doi.org/10.1080/17569370.2019.1701398>
- Şenol, D. (2021). Sürdürülebilir moda tasarımına bir yaklaşım: Denim giysi atıklarının ileri dönüşümü. *Ulakbilge*, 6(2021 Ağustos), 1108-1118. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-09-60-07>
- Tezel, Ö., Yıldız, E. (2020). Sürdürülebilir atık yönetimi uygulamalarında Dünya ve Türkiye karşılaştırması: Edikab örneği. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9(2), 35- 48, s.39.
- Tomer, S., Singh V., Arya, N. (2023). Development of apparel and accessories using discarded denim. *The Pharma Innovation Journal*, 12(11), 1154-1162.
- Tureng. (t.y.) Preloved. Güncel Türkçe-İngilizce Sözlük içinde. 13 Haziran 2025 tarihinde, <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/preloved> adresinden erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (t.y.) Manipülasyon. Sozluk.gov.tr. Güncel Türkçe Sözlük içinde. 13 Haziran 2025 tarihinde, <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Türkmen, N. (2009). *Tekstil ve moda tasarımı açısından sürdürülebilirlik ve dönüşüm*. (Tez No: 231443) [Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, s. 34. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekstil ve Moda Tasarımı Ana Sanat Dalı]. Açık erişim. <https://tez.yok.gov.tr/>

UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=uQwPpP3eK5ytW1aMpaXU-A&no=zV2Jo8esg7vGPDu6OIWfyg

Türkmen, N. (2014). Sürdürülebilir bir tekstil endüstrisi için yavaşlık ve alternatif üretim modelleri. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 4(8), 59-61.

Türkmen, N., Soyak Çirakoğlu, İ. (2019). Giyim sektöründe paylaşım ekonomisi ve sürdürülebilirlik. *Açık Alan Sanat ve Tasarım Yazıları*, 1(0), 115-136. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi yayınları 857, Türkiye.

Von Busch, O. (2008). Fashion-Able: Hacktivism and Engaged Fashion Design. Gothenburg: ArtMonitor

Von Busch, O. (2017). *Moda Praksisi*. (Çeviri: D. Kılıç). Yeni İnsan Yayınevi. p. 87.

Yıldırım, L. (2017). Geri dönüşüm/ileri dönüşüm/tekrar kullanım kapsamında ikinci el giysiler ve sürdürülebilirlik. *Art-e Sanat Dergisi*, 10(20), 484-503. <https://doi.org/10.21602/sduarte.305698>

Yücel, S. ve Tiber, B. (2018). Hazır giyim endüstrisinde sürdürülebilir moda. *Tekstil ve Mühendis*, 25(112), 370- 380. <https://doi.org/10.7216/1300759920182511211>

Zero Waste Daniel. (2025). *About daniel*. 12 Haziran 2025. <https://zerowastedaniel.com/pages/about>

Görsel 1. Antiformonline. (2025). *Unisex yorkshire tweed sweater in grey sleeve* [Fotoğraf]. 12 Haziran 2025. <https://www.antiformonline.co.uk/product/unisex-yorkshire-tweed-sweater-in-grey-sleeve/>

Görsel 2. Rentrage. (2025). *Cropped split blazer* [Fotoğraf]. 23 Eylül 2025. https://rentrage.com/products/cropped-split-blazer?pr_prod_strat=e5_desc&pr_rec_id=b36bc16e5&pr_rec_pid=8758217375906&pr_ref_pid=6986181640354&pr_seq=uniform&variant=45803145658530

Görsel 3. 1offparis. (2025). *Blazer sleeveless cropped* [Fotoğraf]. 12 Haziran 2025 <https://www.1offparis.com/collections/all/products/blazer-sleeveless-cropped-02/>

Görsel 4. Proche. (2025). *Reworked men's button down shirts* [Fotoğraf]. 23 Eylül 2025 <https://www.prochestudio.com/collections/upcycled-denim-and-mens-shirts/products/reconstructed-mens-button-down>

Görsel 5. Zerowastedaniel. (2025). *Black+white 'all over reroll' sweatshirt* [Fotoğraf]. 12 Haziran 2025. <https://zerowastedaniel.com/products/black-white-all-over-reroll-sweatshirt/>

Görsel 6. Preloved. (2025, Eylül 23). *Babs sweater vest* [Fotoğraf]. 23 Eylül 2025. <https://getpreloved.com/collections/the-upcycled-edit/products/babs-sweater-vest?variant=42843808596104>

Görsel 7. 4kinship. (2025). *Upcycled vintage military tanker jacket* [Fotoğraf]. 12 Haziran 2025. <https://www.4kinship.com/products/upcycled-vintage-military-tanker-jacket/>

Görsel 8. Shopredone. (2025). *Levi's star riding jean* [Fotoğraf]. 12 Haziran 2025. <https://shopredone.com/collections/denim/products/levis-star-riding-jean/>

Görsel 9. Marineserre. (2025). *Regenerated silk scarves long fitted dress* [Fotoğraf]. 12 Haziran 2025. <https://www.marineserre.com/en/products/regenerated-silk-scarves-long-fitted-dress-1>

Görsel 10. Picnicwear. (2025). *Garden party reversible babydoll dress* [Fotoğraf]. 12 Haziran 2025. <https://www.picnicwear.com/product-page/garden-party-reversible-babydoll-dress/>

